

THEODORE KISIEL, THOMAS SHEEHAN:**Becoming Heidegger. On the Trial of His Early Occasional Writings, 1910 – 1927**

Evanston: Northwestern University Press 2007, 534 s.

Pomerne rozsiahla publikácia, ktorej zostavovateľmi sú Theodore Kisiel a Thomas Sheehan, zahŕňa anglické preklady všetkých významných textov Heideggerovho raného obdobia, teda tých, ktoré boli napísané v rokoch 1910 – 1927 spolu s komentármi zostavovateľov k jednotlivým textom. Mnohé z týchto textov vyšli už minulosti, boli však preložené buď príliš voľne, či dokonca chybné, čo čitateľovi značne znemožňovalo utvoriť si adekvátny obraz o ranom Heideggerovi a vystopovať tak motívy, ktoré nielenže presahujú až do jeho kľúčového diela, *Bytie a čas*, ale v nezmenenej podobe pretrvávajú v jeho filozofickej tvorbe po celý život. Kisiel a Sheehan patria k popredným svetovým autoritám na poli heideggerologického bádania a ich osobná angažovanosť sa neobmedzuje iba na preklad a teoretický výskum zachovaných štúdií, ale rozširuje sa aj na vyhľadávanie nových, doposiaľ neznámych textov v malých súkromných archívoch po celom Nemecku. Túto publikáciu teda výrazne obohatili aj o texty ktoré do Heideggerových *Raných spisov* (*Frühe Schriften, Early Writings*), po prvýkrát vydaných v roku 1972, neboli pôvodne zahrnuté.

Zámerom editorov nie je jednoducho sprostredkovať a opísať Heideggerove rané spisy, ale skôr zdokumentovať Heideggerov osobnostný a filozofický vývoj v závislosti od dejinných, rodinných a spoločenských okolností, ktoré v danom čase formovali jeho názory nielen na aktuálne filozofické témy, ale aj na témy politické, náboženské a psychologické. Kisiel a Sheehan rozhodne nevzdvávajú názor o autorovi a texte ako o dvoch rozdielnych, navzájom od seba oddelených elementoch, naopak, veľmi presvedčivo ukazujú, ako jednotlivé životné okolnosti raz viac, inokedy menej, no prakticky neustále spoluutvárajú autorove postoje, ktoré neskôr možno vystopovať a spoľahlivo zdokumentovať v podobe štúdií, vydaných prednášok a iných odborných textov.

Základný cieľ tejto publikácie je teda zjavný už z jej názvu. Slovné spojenie *Stávanie sa Heideggerom. Na ceste k jeho raným príležitostným spisom* prezrádza, že editorom nejde iba o Heideggerove spisy ani výlučne o jeho osobnosť, ide predovšetkým o zachytenie dynamického procesu vývoja, počas ktorého sa raný Heidegger stáva Heideggerom, ktorého poznáme z *Bytia a času*, prípadne z ďalších neskorších textov. Tento proces je však, ako sme už spomenuli, procesom dynamickým, preto Kisiel a Sheehan hneď od začiatku rezignovali na zachytenie tohto diania ako celku a rozhodli sa rekonštruovať ho na základe jednotlivých, výrazných momentov, prítomných tak v odborných textoch a prednáškach, ako aj v Heideggerovej bohatšej korešpondencii s jeho nemenej významnými súčasníkmi. Základným pojmom a východiskovým bodom ich skúmania sa stal heideggerovský pojem *momentálnosti* (*Jeweiligkeit*), do angličtiny prekladaný ako *occasionality*, pojem, ktorý má bližšie ozrejmiť chápanie Heideggerových spisov v ich temporálnom a dejinnom kontexte.

Samí editori formulujú tento zámer veľmi výstižne v úvode svojej publikácie: „Keď starý Heidegger v roku 1972 po prvýkrát prezentoval svoje *Rané spisy*, cítil v snahe o komunikova-

nie zmyslu fin-de-siècle, „intelektuálneho sveta, ktorý determinoval moje rané eseje“, potrebu doplniť ich o autobiografický náčrt. My sme jeho požiadavke vyhovelí a urobili sme to v tejto zbierke raných príležitostných spisov formou životopisu a autoportrétov, napísaných pri rôznych príležitostiach na ceste k *Bytiu a času* a neskôr. Skrátka, Heidegger o Heideggerovi *jeho vlastnými slovami*, zobrazujúci svoju filozofickú situáciu a ešte nedokončené práce, ktoré sa neskôr projektovali do jeho súčasného alebo minulého *intelektuálneho sveta*, ako ho on videl v *tom čase* alebo ako si naň spomínal v rôznych štádiách svojho vývoja. Stačí, ak potom iba porovnáme tento životopis s dvoma dochovanými životopismi z neskoršieho nacistického obdobia, a pocítíme ten osudný kontrast zmenených okolností *intelektuálneho sveta* v rôznych biografických parametroch ktoré tieto okolnosti vyzdvihujú a vyvolávajú (rodokmeň, vojenská služba). To je pravdepodobne jeden z najzreteľnejších príkladov toho, v akom zmysle situačná momentálnosť, ktorú sa táto zbierka snaží systematicky zdôrazniť a ktorá je taká zásadná pre skúsenosť *pobytu (Dasein)*, podporuje plnšie a komplexnejšie porozumenie špecifickému textu počas jeho štúdia“ (Úvod, s. xiii).

Kniha pozostáva z troch častí. Prvá má názov *Študentské roky* a mapuje obdobie rokov 1910 – 1917. Obsahuje Heideggerov stručný životopis a štúdie vydané v rokoch, keď bol mladý Heidegger študentom teológie a neskôr aj filozofie. Už v týchto štúdiách je podľa autorov celkom zjavné, že hoci sa študent Heidegger vo svojich textoch orientuje ešte prevažne na teologické témy, prípadne na oblasť stredovekej filozofie a logiky, prejavuje už v tomto období záujem o problém času, čo dokazuje aj štúdia *Pojem času v historickej vede (Der Zeitbegriff in der Geschichtswissenschaft)*, ktorá prvý raz vyšla v roku 1916 v *Zeitschrift für Philosophie und Philosophische Kritik*, a to aj napriek tomu, že sa tu Heideggerovo chápanie času výrazne odlišuje od toho, ktoré neskôr prezentuje v *Byti a čase*.

Druhá časť sa vzťahuje na rozpätie rokov 1919 – 1923, teda na takzvané *freiburské roky*. Okrem korešpondencie s Engelbertom Krebsom, týkajúcej sa Heideggerovho konvertovania na protestantizmus, s Karlom Löwithom o Heideggerovej filozofickej pozícii, s Georgom Mischom a kritického komentára k Japersovej *Psychológii svetonázorov (Psychologie der Weltanschauungen)* obsahuje aj mnohokrát traktované *Fenomenologické interpretácie Aristotela*. Tie nielenže výrazne ovplyvnili Heideggerových žiakov a nasledovníkov, medzi inými aj Gadamera, no predovšetkým, i keď zatiaľ len v nepatrnej miere, priniesli prvé zárodoky kritických postojov k metafyzike.

Posledná, tretia časť publikácie sa zaoberá obdobím rokov 1924 – 1928. Sú to roky, ktoré Heidegger strávil v Marburgu. Okrem štúdií *Problém hriechu u Luthera, Pojem času, Tambytie a bytie-pravdivým podľa Aristotela, Výskum Wilhelma Diltheya a súčasný spor o historický svetonázor, Podstata pravdy, Fenomenológia* (článok pre Encyclopédiu Britannicu), ku ktorému je priložený list Husserlovi) a Bultmanovho článku o Heideggerovi do lexikónu tu nájdeme aj korešpondenciu medzi Heideggerom a Karlom Löwithom, v ktorej Löwith formuluje svoje kritické výhrady proti dielu *Bytie a čas*.

Korešpondencii, prevažne medzi Husserlom a Heideggerom, sa venujú aj texty v prílohách. Presvedčivo dokladajú nielen vznik a vývoj tak filozofického ako ja osobného, priateľského vzťahu medzi Husserlom a Heideggerom, ale aj jeho postupné upadanie v čase, keď sa v Nemecku pomaly zhoršuje politická klíma. Toto výnimočné priateľstvo napokon dospeje k tragickému zániku a Heidegger sa začína otvorene hlásiť k národnému socializmu.

Keďže cieľom tejto publikácie je zmapovanie a verné zobrazenie Heideggerovho osobného a filozofického vývoja, treba podotknúť, že autori boli úspešní do tej miery, do akej im to do-

volila jazyková bariéra medzi Heideggerovou špecifickým spôsobom používanou nemčinou a jazykom, do ktorého sa tieto špecificky písané texty prekladali, teda angličtinou. Často sa v anglosaskom prostredí stretávame s praxou príliš voľného prekladania, spôsobeného samotným charakterom anglického jazyka.

Tak napríklad niektorí autori prekladali Platónove idey aristotelovským pojmom *forms* (*forms*). Spomínaný preklad sa síce netýka Kisiela ani Sheehena, ale samotný problém prekladu sa obzvlášť výrazne prejavuje práve pri preklade Heideggerových textov. Aj Sheehan priznáva, že niektoré štúdie preložil v dôsledku zrozumiteľnosti voľnejšie, než boli preložené pôvodne. Tak sa napríklad pojem *Jeweiligkeit* prekladá ako *occasionality*, čím sa síce približuje významu nemeckého pojmu, no ani zďaleka nevystihuje jeho významové spektrum. Aj pojem *Dasein* možno podľa editorov prekladať do angličtiny dvoma spôsobmi: ako *tu-bytie* (*being-here*) a *tam-bytie* (*being-there*), pričom v štúdiu, *Tam-bytie a bytie-pravdivým podľa Aristotela* používajú druhú, originálu významovo vzdialenejšiu verziu. Nehovoriac o tom, že v danom kontexte sa odkláňajú od tretieho, najčastejšieho spôsobu prekladania, v ktorom sa pre pojem *Dasein* používa ako ekvivalent výraz *existencia* (*existence*).

Ponúka sa tu otázka, nakoľko je skutočne verný preklad Heideggerových textov vôbec možný. Ak podporíme tvrdenie o tom, že každý preklad je vo svojej podstate už interpretáciou, budeme brať spomínané limity na vedomie a akceptovať ich neprekonateľnosť. Preto aj napriek uvedeným problémom rozhodne môžem súhlasiť s názorom, že táto kniha predstavuje významné obohatenie nielen pre čitateľov Heideggerových textov ale pre všetkých, ktorí sa zaoberajú filozofiou 20. storočia, pretože výrazne rozširuje kontext heideggerologických výskumov a prináša ucelený obraz o Heideggerovi v spoločenskom a intelektuálnom prostredí v mezivojnovom Nemecku 20. storočia.

Kristína Bosáková

Kristína Bosáková
Katedra filozofie a dejín filozofie FF UPJŠ
Moyzesova 9
040 01 Košice
SR
e-mail: kbosakova@yahoo.com

MARTIN NITSCHÉ:

Z príhodného. Fenomenologická interpretace Heideggerových Príspevků k filozofii

Praha: Filozofia – Φιλοσοφία 2010, 194 s.

Cieľom Nitscheho monografickej štúdie je ponúknuť úvod k Heideggerovmu dielu *Beiträge zur Philosophie (Vom Ereignis)* / *Príspevky k filozofii (O príhodnom)*, ktoré sa istý čas považovalo za jeho druhé najhlavnejšie dielo. Heidegger sa tu snaží opísať prechodovú etapu medzi metafyzickým myslením a myslením *druhého počiatku*. Nitsche označuje toto dielo ako